

SAMUEL BECKETT
SZCZĘŚLIWE DNI

VARSOVIA

TEATR DRAMATYCZNY m.st. WARSZAWY

SAMUEL BECKETT
SZCZĘŚLIWE DNI

(Happy Days)

przekład: Antoni Libera

TEATR DRAMATYCZNY m. st. Warszawy
Sala im. HALINY MIKOŁAJSKIEJ

Dyrektorzy:
ANNA SAPIEGO
PIOTR CIEŚLAK

Dramaturg:
TADEUSZ SŁOBODZIANEK

Im dalej idzie, tym bardziej mi się podoba. Nie chcę żadnych filozofii, traktatów, dogmatów, *credo*, wyjść, prawd, odpowiedzi, niczego z działu wyprzedazy. Jest on najodważniejszym, najbardziej bezlitosnym spośród współczesnych pisarzy i im bardziej wpycha mi nos w błoto, tym bardziej jestem wdzięczny.

Harold Pinter, 1954

Czasami przyłapuję się na reakcjach w stylu Clova albo Hamma, albo w stylu ich obu naraz. Bohaterowie Sama zawsze wydają mi się bardziej żywi i prawdziwsi aniżeli postacie z realistycznych sztuk typu „kawał życia”, których taka masa przelewa się przez nasze sceny.

Alan Schneider

Szczęśliwe dni są cudownym poematem miłosnym, pieśnią kobiety ciągle jeszcze pragnącej widzieć i słyszeć człowieka, którego kocha.

Madeleine Renaud:
Beckett magnificent

SAMUEL BECKETT SZCZĘŚLIWE DNI

(Happy Days)

Obsada:

Winnie MAJA KOMOROWSKA
(gościnnie)
Willie ADAM FERENCY
KRZYSZTOF KOŁBASIUK

przekład i reżyseria: ANTONI LIBERA
scenografia: EWA STAROWIEYSKA

sufler: Barbara Zając

Premiera: listopad 1995
Sala im. HALINY MIKOŁAJSKIEJ

Madeleine Renaud jako Winnie. 1963

Madeleine Renaud – aktorka francuska, żona Jean-Louis Barrault. Pierwsza odtwórczyni roli Winnie w języku francuskim (1963, reż. Roger Blin). Wielka kreacja, którą stworzyła w tej sztuce, sprawiła, że inscenizację tę w ciągu kolejnych dwudziestu paru lat wznowiano aż dziewięciokrotnie.

Oddać głos Beckettowi czy torebce Winnie?

Wyjechałam wtedy, aby w ramach Festiwalu, zagrać w Ridotto, małym teatrze weneckim. Jean-Louis był nieobecny i przez telefon powiedziałam mu: „Nie musisz się obawiać. Zagramy to w Odeonie”. Tak! Od razu pomyślałam, że Winnie jest rolą stworzoną dla mnie, że nie ma piękniejszej. A poza tym jest przy mnie, na stole, mój egzemplarzyk. Nie opuszcza mnie nigdy. Jest nieco podniszczony, ale zawsze ten sam.

(...) Przypominam sobie Becketta na pierwszych próbach, kiedy siedział naprzeciw mnie, przy stole. Brał do ręki wszystkie przedmioty aż do najdrobniejszego. Musiałam zaprezentować mu kilka rodzajów okularów, ponieważ mają one zasadnicze znaczenie. Nie tylko okulary, ale i etui. Nie mogło to być etui zbyt nowoczesne, ani zbyt staroświeckie, ani zbyt rzucające się w oczy, jednakże dostatecznie znaczące dla tej, która mimo wszystko, zgodnie z wolą Becketta, jest bezustannie skierowana ku przeszłości. Na przykład nosi ciągle małą kolię peret.

Braliśmy po kolei wszystkie przedmioty: lupę, lusterko, pilnik do paznokci, rewolwer. Przedmioty, które służą do punktowania rytmu zdania i które wraz z odpowiednim gestem puentują myśl. To, co jest wzruszające, to pierwszy gest, który wykonuje Winnie – po wyprostowaniu się i odwołaniu modlitwy – szperanie w torebce, aby wyciągnąć z niej szczoteczkę i pastę do zębów.

Jest tyle znaczenia w przedmiotach, które wyjmuje z torebki i stopniowo rozkłada przed sobą! Pod koniec dnia powoli i odruchowo chowa je z powrotem. Jest koniec dnia, koniec wspomniania przeszłości.

Najmniejszy gest związany z przedmiotami i odnoszący się do tekstu, był skrupulatnie wyznaczony przez Becketta. Każdy przedmiot musiał mieć swoje miejsce. Kiedy po pewnym czasie, ponownie przyszedł na kilka prób, aby udoskonalić przedstawienie, wprowadził mikroskopijne zmiany w położeniu przedmiotów. Nikt, nawet najbardziej zagorzały wielbiciel Becketta i *Szczęśliwych dni* nie byłby w stanie zauważyć różnicy.

Któregoś dnia powiedziałam: „Nie, to w końcu obłędne, może będę natarczywa mówiąc to, ale skąd tak doskonale wiesz, jaką wagę przywiązują kobiety do torebki?” Chyba mi nie odpowiedział.

z rozmowy Madeleine Renaud z Pierre'm Chabert,
w: *Revue d'Estetique*, numero special,
tł. Anna Pawłowska

Samuel Beckett, Londyn 1980.

fot. John Minihan

Antoni Libera

Kilka uwag o autorze

Beckett był człowiekiem, dla którego istnienie, w samej jego zasadzie, stanowiło źródło niewymownej udręki. Znalazienie się na tym świecie w ludzkiej postaci wzbudzało zdumienie i lęk, było czymś niepojętym, a co najważniejsze, nie dawało się w swej niesamowitości oswoić. Można powiedzieć, iż Beckett nie podlegał działaniu owego systemu uodporniającego, który sprawia, że jednostka z biegiem czasu przyzwyczaja się do bycia w czasie i zaczyna traktować ów stan jako najzupełniej oczywisty. W człowieku tym nie było fundamentalnej zgody na życie, a już tym bardziej potocznej afirmacji życia. Przeciwnie, był w nim nieustanny bunt przeciwko byciu-podmiotem-w-przedmiocie i byciu-w-czasie, i sprzeciw wobec zasady bytu, na mocy której jest on w stanie wyłonić z siebie również istotę ludzką - tę „patologię nicości”.

Niemożność pojednania się z życiem, owa kondycja niezgody na samą zasadę istnienia stały się siłą napędową twórczości literackiej; jej tematem zaś - najogólniej rzecz biorąc - krytyka egzystencji, w dwojakim sensie tego słowa - jako analiza i opis, oraz jako ocena - ocena negatywna.

Otóż jednym z podstawowych atrybutów egzystencji - poza byciem-w-czasie i byciem-podmiotem-w-przedmiocie - jest potrzeba czy nawet przymus wyrazu. Czy istnieją jednak środki wyrazu? Czym miałyby one być? Czy funkcję tę, choćby w jakimś stopniu, pełni ludzki język? Jest on przecież narzędziem pośrednim, wtórnym, wynalezionym „przy okazji”, w drodze ewolucji. Struny głosowe i organy artykulacji, z punktu widzenia antropologii, są co najwyżej środkiem komunikacji (systemem ostrzegania), nie są jednakże narzędziem wyrazu egzystencji; w tym celu zostały one użyte jedynie z braku innych możliwości. Czy zatem przy pomocy języka, nawet już oderwanego od swojej materialnej podstawy i daleko zaawansowanego w procesie sublimacji i uabstrakcyjnienia, da się egzystencję wyrazić, czy choćby -

opisać jej sytuację? Czy próba ta jest skazana na fiasko? Jak język, środek przypadkowy, „zastępczy”, paliatyw wyrazu a nie wyraz *tout court*, ma się do tego, co ma być wyrażone, co się ontologicznie wyrazu domaga?

Pierwsze z wymienionych doświadczeń - dyspozycja cierpienia z powodu samego bycia - stwarzało problem etyczny. Drugie - ciekawość poznawcza, potrzeba dociekania, „jak to właściwie jest” - prowadziło do kwestii epistemologicznej. Cała twórczość Becketta wyrasta na skrzyżowaniu tych dwóch doświadczeń i poświęcona jest tym dwóm zagadnieniom.

* * *

Beckett nie był zwykłym „pisarzem” (choćby najpoważniejszym i odkrywczym), czyli artystą tak czy inaczej zorientowanym na dostarczenie duchowej stawy i intelektualnej rozrywki szerszej lub węższej publiczności. Był on rodzajem myśliciela-poety całkowicie oddanego zagadce i antynomiom istnienia oraz próbom ich artykulacji, a przeto zupełnie nie liczącego się z rynkiem, z gustami i wymogami odbiorców, nawet z barierami percepcji. Przy mniej sprzyjających okolicznościach, mógł pozostać twórcą kompletnie zapoznanym i, jak to nieraz bywało, odkrytym i docenionym dopiero w wiele lat po śmierci; mógł też, z innych powodów, przyplącić swój maksymalizm etyczny i poznawczy - szaleństwem, skończyć w zakładzie dla umysłowo chorych albo - samobójstwem. Jego postawę i wizerunek duchowy można zestawić i porównywać z wielkimi samotnikami lub „osobistościami odrębnymi” w historii literatury i myśli - ze Spinozą, Hölderlinem, Schopenhauerem, Kafką, Wittgensteinem. Nie wyrastał z żadnej szkoły i nie stworzył szkoły. Zadanie, które postawił przed sobą, jest jedyne w swoim rodzaju, i sam wypełnił je od a do z. Próby literackiego nawiązywania do jego twórczości, a zwłaszcza „kontynuowania” jego trudu prowadzą nieuchronnie do naśladownictwa, do powtarzania rzeczy już dokonanej. Pożyteczniejszym i owocnym niekiedy zajęciem jest natomiast wysiłek zrozumienia jego dzieła, a poprzez nie - samej rzeczywistości i własnej sytu-

acji. Albowiem - w swej najgłębszej istocie - dzieło to stanowi imitację świata, wraz z całą jego zagadkowością, wewnętrznymi sprzecznościami i nieuchwytną istotą. Twórczość Becketta to model rzeczywistości stworzony w materii języka.

* * *

W kontaktach z ludźmi Beckett odznaczał się wyjątkową skromnością i prostotą zachowania. Nie lubił rozmawiać na „wielkie tematy”, a zwłaszcza o swoim pisarstwie, ograniczając się do wyjaśnienia kwestii lingwistycznych i filologicznych. Sugerował raczej - bez kokieterii - niepowagę swojego zajęcia i trudu, niż ich tytanizm, wyjątkowość, „otchłanność”, co nieraz mają w zwyczaju robić ludzie pióra. Pomniejszał swoją rolę. Uważał, że sztuka służy głównie temu, który ją uprawia, oraz małej garstce „wygnańców z życia”. Nie traktował siebie z typową dla wielu artystów powagą; przeciwnie, widział siebie raczej jako kogoś zbędnego, w najlepszym razie - nie zawadzającego. Jego postawa była defensywna. Raczej się bronił, usprawiedliwiał, przeproszał, niż narzucał, gromił, pouczał. Na pytanie „Dlaczego pan pisze?”, rozsyłane na początku lat osiemdziesiątych przez francuski tygodnik *Liberation* do najbardziej znaczących pisarzy na świecie - pytanie, na które wszyscy ankietowani odpowiedzieli krótszą lub dłuższą apologią literatury jako narzędzia prawdy, walki, sumienia, rozrywki itp. - on jeden odpowiedział tonem usprawiedliwienia:

„Bo niczego innego nie umiem.”

Przy okazji zrobił to w charakterystyczny dla siebie sposób - najkrócej jak można: równoważnikiem zdania, składającym się z czterech krótkich wyrazów, przyjmujących na dobitkę (jakby i tego było jeszcze za dużo) postać trzech sylab: „Bon qu'à ça” (dosłownie: „Dobry tylko w tym”).

Billie Whitelaw jako Winnie, Royal Court Theatre, Londyn 1979.

fol. J. Haynes

Nawet nie wiesz, jak się cieszę, że jesteś, jak zawsze,
i że nie śpisz, być może,
a może nawet słuchasz, tego co tu mówię ...
Nie wiesz, jaki to szczęśliwy dzień –
będzie k i e d y ś dla mnie.

Wszystko, co się zdarza, nie zdarza się pierwszy raz,
a jednak - zastanawiam się...
Dziś nie jest goręcej niż wczoraj,
jutro nie będzie goręcej niż dziś,
i zawsze tak było, i zawsze tak będzie.
I jeśli ziemia pokryje któregoś dnia moje piersi,
to będzie tak, jakbym nigdy ich nie widziała,
jakby nikt ich nigdy nie widział.
Tak, wydaje się, że coś się zdarza,
wydawało się, że coś się zdarzyło,
a nic się nie zdarzyło, nic zupełnie.

„Kiedyś”... „teraz”..

Trudno to pojąć.

Że jestem tą, co zawsze, a jednocześnie tak inną.

Jestem t ą. Powiadam: t ą.

A potem inną.

Dziś tą, a jutro inną.

Czasami słyszę coś.

Pomaga mi to przetrwać do końca dnia.

To są szczęśliwe dni.

Te, kiedy coś słychać.

Billie Whitelaw – ulubiona brytyjska aktorka pisarza, który z myślą o niej napisał całą swą późną kobiecą trylogię: *Nie ja, Kroki i Kołysankę*. W 1979 Beckett wyreżyserował z nią *Szczęśliwe dni*.

Dotychczasowe realizacje w Polsce

Radosne dni

w przekładzie Mary i Adama Tarnów

1. Teatr Nowy w Łodzi, **prapremiera polska**
15 I 1965
reż. Tadeusz Minc
scen. Henri Poulain
obsada: Bohdana Majda,
Tadeusz Minc
2. Bałtycki Teatr Dramatyczny w Koszalinie,
prem. 1 XI 1965
reż. Noemi Korsan
scen. Liliana Jankowska
obsada: Ryszarda Hanin,
Jan Matyjaszkiewicz
3. Teatr Współczesny w Warszawie,
prem. 23 I 1967
reż. Jerzy Markuszewski
scen. Franciszek Starowieyski
obsada: Halina Mikołajska,
Józef Kondrat
4. Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej
w Krakowie, prem. 5 III 1972
reż. Bogdan Hussakowski
scen. Krystyna Zachwatowicz
obsada: Izabela Olszewska,
Wojciech Ruszkowski
(grane wspólnie z *Komedią* tegoż autora)
5. Teatr Telewizji, prem. 9 IV 1972
reż. Jerzy Antczak
scen. Anna Jarnuszkiewicz
realizacja TV: Joanna Wiśniewska
obsada: Ryszarda Hanin,
Jan Matyjaszkiewicz
6. Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu,
prem. 14 VI 1975
reż. Maja Wachowiak
scen. Łukasz Burnat
obsada: Halina Pruszyńska,
Adolf Chrowicki
7. Teatr Polski we Wrocławiu,
prem. 8 II 1977
reż. i scen. Franciszek Starowieyski
obsada: Danuta Balicka,
Ludomir Olszewski
8. Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu,
prem. 1 VII 1977
reż. Marek Okopiński
scen. Andrzej Markowicz
obsada: Halina Winiarska,
Marek Jasiński
9. Teatr Mały w Warszawie,
prem. 16 II 1979
reż. Tadeusz Minc
scen. Marek Dobrowolski
obsada: Bohdana Majda,
Tadeusz Minc (Jerzy Prażmowski)
10. Bałtycki Teatr Dramatyczny
im. Juliusza Słowackiego w Koszalinie,
prem. 15 I 1985
reż. Krzysztof Rotnicki
scen. Jerzy Rudzki
obsada: Jadwiga Bryniarska,
Feliks Woźnik
(grane z *Romansem Perlimplina i Belisy*
F.G.Lorci i sztuką Alfreda de Musseta *Drzwi*
muszą być albo otwarte albo zamknięte pod
wspólnym tytułem *Opowieści miłosne*.)
11. Teatr Powszechny m. Jana Kochanowskiego
w Radomiu, prem. 18 XII 1991
Teatr Szwedzka 2/4 w Warszawie,
prem. maj 1993
reż. i scen. Dorota Brodowska
obsada: Mirosława Niemczyk,
Mirosław Zbrojewicz
(spektakl Pracowni „Teatr”)

Halina Mikołajska jako Winnie, Teatr Współczesny w Warszawie, 1967.

fot. Edward Hartwig

Szczęśliwe dni

w przekładzie Antoniego Libery

1. Teatr Studyjny w Łodzi,
prem. 1 III 1990
reż. Jacek Zembrzuski
scen. Leoni Wedel
obsada: Barbara Baryżewska,
Marek Niemierowski
2. Teatr Współczesny we Wrocławiu,
prem. 19 XI 1993
reż. Andrzej Bubień
scen. Krzysztof Zarębski
obsada: Marlena Milwiw,
Andrzej Bielski (Krzysztof Kukliński)

SZCZĘŚLIWE DNI – utwór napisany po angielsku w latach 1960-61 jako *Happy Days* i przełożony przez autora na francuski jako *Oh les beaux jours*. Po raz pierwszy opublikowany w 1961 roku, po angielsku, w Stanach Zjednoczonych, w 1963 roku po francusku. Prapremiera światowa 17 września 1961 w Cherry Lane Theatre w Nowym Yorku. Dwukrotnie zrealizowany przez autora: w 1971 roku w języku niemieckim w Berlinie Zachodnim, w 1979 w języku angielskim w Londynie.

Słowa tytułowe w języku oryginału poza tym, co znaczą dosłownie, funkcjonują jeszcze jako wyrażenie używane przy okazji wznoszenia toastów (polskie: na szczęście, pomyślności). Anglojęzycznemu odbiorcy „happy days” mogą się również kojarzyć z religijnym wierszem angielskiego poety Henry’ego Vaughana *The Retreat* (Ustronie), w którym pada zdanie: „Happy those early days!” (Szczęśliwe te dawne dni!). Tytułowe słowa wersji francuskiej: *Oh les beaux jours* (O piękne dni) stanowią parafrazę słynnego wykrzyknika z *Colloque sentimental* (Rozmowy sentymentalnej) Paula Verlaine’a: „Ah! les beaux jours”. Wybór słów tytułowych w przekładzie polskim podsygnowany jest między innymi tym, że występują one w wierszu Mickiewicza *Euthanasia*:

Gdyś wiek przeminął, wstrzymaj się u ścieku,
Ostatnim powróć na przeszłość obliczem;
Zlicz dni szczęśliwe, a wyznasz, człowieku,
Czymkolwiek byłeś, że lepiej być niczem.

(w. 33-36)

Koordinacja Pracy Artystycznej
Kierownik Działu Marketingu
Promocja, kontakty z mediami
Biuro Obsługi Widzów
Sekretarz literacki
Reżyserzy

Kierownik techniczny
Asystent scenografa
Akustyk
Światło
Brygadier sceny
Kierownik pracowni perukarskiej

Kierownik rekwizytorni
Kostiumy wykonano pod kierownictwem

Pracownia malarska
Kierownik pracowni modelarskiej
Kierownik pracowni szewskiej
Kierownik pracowni stolarskiej
Kierownik pracowni tapicerskiej
Kierownik pracowni ślusarskiej

Maria Żurek
Ewa Zagner
Jerzy Jaroszyński
Dorota Jędrzejewska
Kalina Zalewska
Piotr Cieplak
Andrzej Domalik
Janusz Ciarkowski
Jan Ciecierski
Henryk Garnowski
Krzysztof Solczyński
Piotr Gajewski
Urszula Tudek
Henryka Marciniak
Jacek Błażejowski
Krystyny Momot
Stanisława Ruteckiego
Włodzimierz Zygmunciak
Jerzy Zalewicz
Władysław Galiński
Henryk Białek
Adam Ziętek
Grzegorz Kowalski

Cytaty ze *Szczęśliwych dni* – Antoni Libera, inne na podstawie:
Samuel Beckett: *Dzieła dramatyczne* w przekładzie Antoniego
Libery, PIW Warszawa 1988.

Literatura na Świecie 1975/5.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów Teatru Współczesnego i
Dramatycznego w Warszawie oraz z publikacji:

Beckett Festival Dublin 1-20 October 1991

L'Herne Beckett, Editions de l'Herne 1976

Fotografia na okładce: Richard Avedon.

**Scena w kawiarni Teatru Dramatycznego pro-
ponuje krótkie formy teatralne, które obejrzeć
można przy kawie i herbacie.**

Redaktor programu Kalina Zalewska
Opracowanie graficzne Artur Wojtczuk

Wydawnictwo Teatru Dramatycznego m.st. Warszawy
Skład i druk: Wydawnictwo VERBA, tel. 43 05 26

17.000,-zł

LOŻA SPONSORÓW

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ I REASEKURACJI S.A.

WARTA
ROK ZAŁOŻENIA 1920

II ODDZIAŁ W WARSZAWIE

AGROS

rodent

Salon komputerowy ul. Bełgradska 18
02-793 Warszawa tel. 40-74-54

Ambasada Królestwa Hiszpanii

BAILEYS

CINZANO

SMIRNOFF

IMPORTED
**BLACK
VELVET**
Canadian Whisky

Patronat
radiowy

RADIO
WAWA
CLASSIC ROCK

TEATR DRAMATYCZNY m.st. WARSZAWY